

Asia: VN/32047/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää esityksen tavoitteita lähtökohtaisesti kannatettavina. Lainsäädännön ajantasaistaminen vastaamaan muuttunutta turvallisuusympäristöä, Suomen Nato-jäsenyyttä sekä puolustusteollisuuden kasvaneita vientimääriä on perusteltua.

Suomalainen puolustusteollisuus on viime vuosina kasvanut merkittävästi, ja sen kansainvälinen yhteistyö on tiivistynyt. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että toimiva, ennakoitava ja sujuva vientilupajärjestelmä on keskeinen edellytys yritysten kilpailukyvyille. Esityksessä ehdotettu yleinen vientilupa on kannatettava uudistus, sillä se keventää hallinnollista taakkaa toistuvissa ja matalariskisissä vienneissä. Muutos tukee myös yritysten mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin tutkimus-, kehittämis- ja tuotantokonsortioihin. Lainsäädännön ajantasaistaminen ja soveltamisalan täsmentäminen lisäävät sääntely-ympäristön ennakoitavuutta, mikä on keskeistä investointien ja pitkäjänteyden TKI-toiminnan näkökulmasta. Esityksen tavoite vahvistaa vientivalvontaa erityisesti korkean teknologian osalta on perusteltua kansallisen turvallisuuden ja strategisen teknologiaosaamisen suojaamisen näkökulmasta, mikä voi pidemmällä aikavälillä myös vahvistaa Suomen asemaa luotettavana kumppanina kansainvälisissä puolustusteknologian ekosysteemeissä sekä edistää korkean lisäarvon vientiä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että lupaprosessit ovat ennakoitavia ja käsittelyajoiltaan kilpailukykyisiä keskeisiin verrokkimaihin nähden. Lupajärjestelmän toimivuudella on suora vaikutus investointipäätöksiin, tutkimus- ja kehitystoiminnan sijoittumiseen sekä korkean teknologian osaamisen säilymiseen Suomessa. Olennaista on, että lupamenettelyprosessi skaalautuu ja mahdollistaa puolustusteollisuuden viennin voimakkaan kasvun tukemisen. Esityksen keskeinen lisäarvo onkin lupajärjestelmän kehittämisessä vastaamaan kasvavan viennin ja kansainvälisen yhteistyön tarpeita. Uuden yleisen vientiluvan käyttöönotto sekä menettelyjen sujuvoittaminen edistävät suomalaisten yritysten, mukaan lukien pk- ja kasvuyritykset, mahdollisuuksia osallistua kansainvälisiin arvoketjuihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että vientimahdollisuudet ja kotimaisen puolustusteollisuuden elinvoimaisuus ovat keskeisiä tekijöitä myös huoltovarmuuden kannalta. Kansainvälisille markkinoille suuntautuva vienti kasvattaa tuotantomääriä, parantaa kustannustehokkuutta ja ylläpitää kriittistä teollista kapasiteettia, joka muodostaa pohjan myös kansallisessa maanpuolustuksessa tarvittavien kyvykkyyksien tuottamiselle.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää myönteisenä, että esityksessä pyritään parantamaan vientivalvonnan tehokkuutta ja kohdentamista ja korostaa riskiperusteisen lähestymistavan tärkeyttä. Valvonnan tulee kohdistua erityisesti korkean riskin kohteisiin siten, ettei se tarpeettomasti hidasta yhteistyötä matalan riskin valtioiden kanssa. Vientilupapäätöksiä koskevan toimivallan selkeyttäminen valtioneuvoston yleisistunnon ja puolustusministeriön välillä on perusteltua, mutta merkittävimmät puolustustarvike-viennit tulee jatkossakin käsitellä valtioneuvoston yleisistunnossa, kuten ehdotuksessa esitetään.

Puolustustarvikkeen määritelmän päivittäminen on perusteltua. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa tarvetta määritelmän selkeydelle ja ennakoitavuudelle. Erityisesti korkean teknologian tuotteiden ja ohjelmistojen osalta rajapinnat siviili- ja sotilaskäytön välillä ovat usein liukuvia. Epäselvyydet voivat lisätä yritysten hallinnollista taakkaa, vaikuttaa oikeusvarmuuteen ja vaikeuttaa innovaatioiden kaupallistamista.

Esityksessä ehdotetaan viennin jälkeisten tarkastusten mahdollistamista. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että muutos on perusteltu vientivalvonnan uskottavuuden näkökulmasta, mutta toteutuksessa tulee huomioida yritysten toimintaedellytykset sekä kansainväliset veloitteet sekä minimoida yrityksille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa. Valvonnan tehostamiseen liittyvä kirjanpitovelvoitteiden tarkentaminen, viejille asetettavien vaatimusten lisääntyminen ja viennin jälkeiset tarkastukset voivat kasvat-taa yritysten hallinnollista taakkaa ja kustannuksia. Vaikutukset korostuvat erityisesti pk-yrityksissä sekä innovatiivisissa startup-yrityksissä, joissa resurssit ovat rajalliset.

Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää huomiota siihen, että puolustustarvikkeiden vientiin ja siihen liittyvään sääntelyyn kohdistuvat muutokset voivat vaikuttaa myös ulkomaalaisten yritysostojen seurannasta annetun lain (172/2012) soveltamiseen, koska vientivalvonnan alaisia puolustustarvikkeita valmistavat yritykset ovat yritysostolain mukaisia seurannan kohteita. Ehdotetuilla muutoksilla ei kuitenkaan arvioida olevan merkittävää vaikutusta ulkomaisten yritysostojen seurantaan. Puolustustarvikkeen määritelmän tarkentaminen voi kuitenkin hieman muuttaa seurattavien yritysostojen kokonaisuutta. Puolustusteollisuus ja siihen liittyvät korkean teknologian yritykset sekä muut sotilaallisen maanpuolustuksen kannalta kriittiset yritykset kuuluvat kuitenkin jo nykyisin laajasti seurannan soveltamisalaan, eikä seuranta ole sidottu pelkästään puolustustarvikkeiden viennistä annettuun lakiin. Seuranta kohdistuu ehdotetuista muutoksista huolimatta jatkossakin strategisesti tärkeisiin sektoreihin, joissa omistuspohjan muutoksilla on merkitystä kansallisen turvallisuuden näkökulmasta.

Kokonaisuutena esitystä puolustustarvikkeiden viennistä annetun lain muuttamiseksi voidaan pitää perusteltuna ja tavoitteidensa suhteen kannatettavana. Olennaista on varmistaa, että lupamenettelyt ovat sujuvia ja ennakoitavia, sääntely selkeää ja oikeasuhtaista ja ettei valvonnan tehostaminen rajoita tarpeettomasti T&K-toimintaa ja kansainvälistä yhteistyötä. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että ulkomaisten investointien houkuttelevuus Suomeen säilyy. Sääntelyssä tulee huomioida tasapaino kansallisen turvallisuuden, huoltovarmuuden ja avoimen investointiympäristön välillä. Ennakoitava ja läpinäkyvä sääntely tukee luotettavien kansainvälisten kumppanuuksien syntymistä sekä vahvistaa kotimaisen puolustusteollisuuden kasvua ja kilpailukykyä.

Ruth Kimmo
Työ- ja elinkeinoministeriö

Puroma Lasse
Työ- ja elinkeinoministeriö